

Νίκος Καχτιτσης

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΠΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟ

1

Αγαπητέ μου Παναγιώτη,

Ασφαλώς και θα είσαι πυρ και μανία για τη σιωπή μου, και ασφαλώς θα έχεις δικήν αν πραγματι συμβαίνει αυτό, αλλά θέλω να με πιστεψείς αν σου πω ότι δεν έχω παψει να σε σκεφτούμαι — και ότι αν δεν καταφερα ως τώρα να σου γραφώ, είναι... επειδή δεν καταφερα! Ειλικρίνα σου λέω, Παναγιώτη, ότι με έχεις απασχολήσει πολύ (αδιαφορο αν αυτό σε ενδιαφέρει ή όχι) και παντοτε σαν πληγή μου έχει μείνει κείνο το ανοιξιάτικο πρωί που είχαμε παει βόρεινα της Πατρας για ν αγοράσεις οικοπεδο σε κείνο το ειδυλλιακό μέρος. Εν παρενθεσει σου λέω ότι απο τότε, που βρισκομαστε σε κείνη την τοποθεσία, και συγκεκριμενα σε κείνο το κοιμητήριο, μυριζομουνα ότι θα έχω να κλάω και να οδυρομαι στην αναμνηση τετοιων τοπειών της πατρίδας μας. Περίττο να σου πω ότι τετοια τοπεία και τετοιες ατμοσφαιρες δε θα βρεις πουθενά σ αυτό τον ασχημο πλανήτη. Περιεργό: κάθε φορά που βρισκομαι στο εξωτερικό, ερχουμαι να πω στον εαυτο μου: «Είμαι υπερηφανος που εγεννηθην Έλληνα» — συνθημα που, όσο βρισκομουνα στην Ελλάδα, απεκηρυσσα ως γλοιωδες, σωδινιστικό, κ.λ.π. κ.λ.π. Τετοια ψυχολογικά ανακατωματά, χιλιάδες... Το μόνο που μένει για να σε παρηγορει στο εξωτερικό είναι τα «νταλλάρες» (πώς τα λένε οι Ελληνολατζερήδες) και οι διαφορες, αχρηστες εν πολλοίς, κολο-facilities: εννοια που μου φερνει τη ναυτια, ακομα και ως λέξη. Εργαζομαι σε μια φημεριδα, αλλά μάλλον σαν συνεργατης, γιατί οι τερατωδεις αυτοι δημοσιογραφικοι κολοσσοι της Αμερικας μοιάζουν με τους κροκοδείλους που έχουν, αντι για μωάλο, νεράκι (με μονη εξαιρεση τους New York Times). Δημοσιογραφική συνειδηση, ουτε καν υπαρχει. Στην Ελλάδα, και γενικά στην Ευρωπη, η γλοιωδης λέξη «ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ» ερχεται για να τροφοδοτησει οικονομικά την εφημεριδα. Στην Αμερικη η εφημεριδα ζει για χαρη της διαφημισης. Αυτό περνει απαισιες διαστασεις. Όταν δίνεις τα 5 σεντς (τόσο ευτελες ποσό, ε;) περνεις (σα δώρο το αισθανεσαι κάθε φορά) περνεις ένα παχυ, βαρυ, μυρουδατο, φρεσκο φύλλο (τρόπος του λεγειν «φύλλο»...) απο 60 εως 80 σελιδες, και κάθε φορά, ομολογουμενως, χαιρεται η ψυχη σου, και, σαν ευχαριστημενος απο τη ζωη οικογενειαρχεις, αποσυρεσαι για να γευθεις το θαυμα αυτο της τυπογραφιας — για να καταληξεις να παρεις την ημερησια δωση απογοητευσεως. Το φοβερο είναι: ότι τα χτηνη καταφερνουν και σου πνιγουν την καθημερινη σου απογοητευση και κάθε μερα, χωρις εξαιρεση, ξαναγονει μεσα σου η επιθυμια για το καινούργιο φύλλο. Σ αυτό είναι μαεστροι. Και όμως, κάθε φορά, το φύλλο αυτο μοιάζει με τα δεμάτια που στελγανε παλαια την Πρωταπριλια: Ξετυλιγεις, ξετυλιγεις, ώσπου καταληγει να βρεις, επειτα απο οκαδες χαρτι, ένα παλαιο παπουτσι, η (πολύ καλη η παρομοιωση) σκ.... Πολλες φορές έχω σκεφθει το εξής: Στη Ρωσία οι εφημεριδες βριθουν απο πολιτικά συνθηματα και προπαγανδα. Στην Αμερικη, απο τ άλλο μέρος (γιατι ο Καναδας, Αμερικη είναι καθ όλα) — στην Αμερικη, οι φημεριδες βριθουν απο διαφημισεις και διαφημιστικά συνθηματα. Τουλάχιστον ως προς εμένα, καμμία η διαφορά. Ψυχοφθορες και οι δυο περιπτώσεις. Δεν ξερω μαλιστα μήπως η δευτερη περιπτωση είναι και χειροτερη, γιατί τουλάχιστον στην πρώτη,

λο και κατ'εχεις να κερδισεις. Ενω στη δευτερη — κατα τι μπορούν να σε ωφελησουν οι ολ'οσες λι'δες διαφημισεις του καθε μπακαλη ; Ας αφησουμε τον αηθηκο και αγενη τροπο με τον οποιο προσπαθουν να σε απατησουν. Γενικα, μπορω να πω οτι ολοκληρες οι φημεριδες αυτες ειναι ενα μεγαλο ψευδος και μια μεγαλη απατη. Ουτε συγκριση με την Ελληνικη εφημεριδα, σε διαβεβαιω. Βλεπεις καθαρα οτι μεσα σ'αυτο το χαος των διαφημισεων π ρ ο σ θ ε τ ο υ ν και μια στοιχειωδη ειδησεογραφια για να δικαιολογησουν την υπαρξη της εφημεριδας !! Για να τελειωνω αυτο το κεφαλαιο, σου εκφραζω την πεποιθηση οτι η εφημεριδα θα αποτελεσει τον ταφο της Αμερικης — εκτος αν επιτελους μυριστουν την κατασταση και αλλαξουν πορεία : πραγμα πολυ αμφιβολο, γιατι η φημεριδα, στην Αμερικη, αποτελεί τον ακρογωνιαιο λι'θο ολου του συστηματος : μια αλλαγη στον τομεα της εφημεριδογραφιας θα αποτελουσε πραγματικη επανασταση, θα ανετρεπε χιλια - δυο συμφεροντα, και θα επεφερε την ανατροπη ολοκληρου του συστηματος, κατα τροπο χειροτερο και απ'αυτου της κομμ. επαναστασεως. Τοτε τι θα γινει ; Ερω γω τι θα γινει ; Παντως σου λεω οτι φορουνε παρωπιδες, και αλλοιμονο. Δεν εχω σκοπο να σε απασχολησω μ'ολο μου το γραμμα γυρω απο το θεμα αυτο, αλλα σου λεω Παναγιωτη οτι ειναι πολυ απογοητευτικο. Δεν μπορούν να με αφινουν ασυγκινητο αυτα τα φαινομενα.

Θελω να σε ρωτησω κατι, για να μην το ξεχασω : Τι γινεται ο Ινδαρες ; Αν εχει παει στην Αυστραλια, θα με υποχρεωνες αν μουστελγες τη διευθυνση του. Μην το ξεχασεις σε παρακαλω. Δεν αμφιβαλλω και στην Αυστραλια το ιδιο επιπεδο πολιτισμου θα υπαρχει, — αν και καπως πιο υποφερτα, γιατι η επιρροη η Αγγλικη θα τους φερνει καπως σε λογαριασμο !

Το γραμμα μου αυτο δε θα ηθελα να το ανακοινωσεις σε αλλους, γιατι γενικα δεν μου αρεσει να ερχεται το ονομα μου στην επιφανεια. Εερεις δα τι μουσειο ειμαι. Αραγε θα μου γραφεις ; Η θα περιμενω αδικα ; Απο δω σε τι μπορω να σου κανω χρησιμος ; Μη διστασεις, και ο,τι περναι απο το χερι μου θα το κανω. Γραφε μου, διψω για δυο σου λεξεις, και αν μπορεις γραφε μου και μερικα νεα. Τελευταια πηρα ενα Νεολογο και τον κατασπαραξα κυριολεκτικα, μεχρι κηδειες διαβασα.

Σε φιλω

Νικος

2

ΑΥΣΤΗΡΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ

Παναγιωτη μου,

Το γραμμα σου με τις σφραγιδες του Λουτρακιου, αυτου του θεσπεσιου μερους που δεν ειχα την ευτυχια να γευθω περισσοτερο απο ενα απογιασμα του 1945, με γιομισε με χιλια δυο βασανιστικα συναισθηματα, αναλογα μ'αυτα που με συνθλιβουν στ'αν θυμαμαι κεινο το πρωινο μας εξω απο την Πατρα. Μην ανησυχεις καθολου, σ'εχω συγχωρησει προ πολλου με τη σιωπη σου, ωραιες οι εξηγησεις που μου δινεις, αλλα τις ειχα φαντασθει και μονος μου. Και ποτε να μη μου εγραφες, παλι θα διατηρουσα ο,τι εχω μεσα μου για σενα, μονο που θα με βασανιζε το παραπενο πως δεν ειμαστε σε επαφη για να ανταλλασουμε τους πονους μας. Απο το γραμμα σου αυτο παρατηρω πως εισαι περισσοτερο «πικραμμενος» απ'ο,τι επιφανειακα δειχνεις — ξερεις με ποια εγνοια «πικραμμενος» — και αυτο μου εκανε, και θα μου κανει, μεγαλο καλο, γιατι ετσι παρουσιαζεσαι σαν συμπαραστατης μου, γιατι περιττο να σου πω οτι ειμαι ενας ανθρωπος που δρισκεται συνεχως κατω απο ενα βασανιστικο «tormentum», και οτι ΜΟΝΟΣ, χωρις την παρουσια φιλων που τυραννιουνται κατα τον ιδιο τροπο, θα πεθαινα οπως η φωτια που ειναι μεσα

σε μπουκαλι, και ξαφνικα βουλωνουμε το στομιο. Συχωρησε μου τον αναρχικο κα-
πως τροπο γραψιματος — ακομα και ο γραφικος μου χαρακτηρας εχει αλλαξει
αποφε : Παντοτε αυτα μου συμβαινουν οταν με κατεχουν μεγαλες συγκινησεις,
και παρατηρω οτι πιανω την πεννα, τη σφίγγω ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ δυνατα, μεχρι του
σημειου να τρεμει ολος μου ο καρπος.

Σου επαναλαμβάνω : Σημειωσα το αγχος του γραμματος σου, και επαναλαμβάνω
οτι μου εκανες μεγαλο καλο. Με κατεχει, οπως εσενα, μια διηνεκης επιθυμια για
φυγη, μεχρι τρελλας, για καινουργιους συνεχως τροπους και καταστασεις — το-
πους και καταστασεις, χωρις τα οποια λυνω «βραδεως μεν αλλα σταθερως»...
Αυτος ηταν ο λογος που πηγα στην Αφρικη, αυτος ηταν ο λογος που ε φ υ γ α
απο την Αφρικη, αυτος ο λογος που ξαναφυγα απο την Ελλαδα, — και ξαναφυ-
γα, οχι μ αεροπλανο (που θα με πηγαινε στον προορισμο μου χωρις ενδιαμεσες
καταστασεις, συμβολα κ.λ.π.), αλλα με τραινο, και διασχισα Γιουγκοσλαβιες, Ελ-
βετιες, Ιταλιες κ.λ.π. κ.λ.π. Και ομως ! θα με πιστεφεις ; Σε καθε σημειο που
βρεθηκα, ηθελα να φυγω ΑΜΕΣΩΣ, για να παω αλλου και αλλου, μεχρι δεν ξε-
ρω κι εγω που. Τοσο δ ε λ ε α σ μ ε ν ο ς ημουνα απο τις καταστασεις που
με κατειχαν στο καθε καινουργιο μερος, που με κατελαμβανε ενας θανασιμος
(sic !) φοβος πως θα τις χασω (οπως και θ α τις εχανα, αλλωστε !) αλλα τοσο
θανασιμος ηταν αυτος ο φοβος, που προτιμουσα τη λυση του να αντιμετωπισω την
κατασταση μονος μου, και εφευγα «προτου χαθουν οι καταστασεις αυτες μονες
τους» ! Εμβαθυνε σ αυτο, για να ιδεις ποσο βασανιστικα ειναι ολα αυτα. Εχω κα-
ταληξει στο συμπερασμα (αν μπορεί να ειπωθει ετσι) οτι καθε τετοιος σταθμος,
και οποιοσδηποτε σταθμος, μας θυμιζει το μεγαλο σταθμο που θα κανουμε τελικα,
δηλαδη το θανατο. Εκει αποδιδω την ταχτικη μου να θελω συνεχως να φευγω —
δηλαδη, με το να φευγω απο τον ενα σταθμο για τον αλλο, αποκλειω συμβολικα
το θανατο για λιγο ακομα, τον «αναβαλλω». Δεν ξερω αν προκειται για αυτο η
οχι, γιατι αν το ηξερα θα εχαιρα ακρας υγειας ! Στα γραφω αυτα γιατι ξερω
πως θα με καταλαβεις, μ εχεις καταλαβει ηδη. Θα με πιστεφεις ; Σε θεωρω ευ-
τυχη που δεν «εκανες την αρχη» οπως εγω. Επειδη σε ξερω, σου λεω οτι αν εκανες
την αρχη θα σε βασανιζαν οι ιδιες καταστασεις. Ωχ ! τι ετραθηξα στο Παρισι και
στο Λονδικο — ιδιος στο Λονδικο, γιατι ηξερα οτι απο κει και περα δε θα ειχε
πια τρελλες, γιατι οπωσδηποτε θα καρφωναμουνα (οπως και θα καρφωθω) για με-
ρικα χρονια τουλαχιστο, στο ιδιο σημειο — και ποιος ; εγω, που ολα μ ενοχλουν.
Αυτη τη στιγμη βρισκουμαι στο σταδιο εκεινο (που βρισκομουνα καποτε στην Αφρι-
κη...*) οπου αναρωτιεμαι τι θα συμβει αν, φευγοντας απο δω μια μερα, αρχισω
και νοσταλγω ορισμενες εδω καταστασεις, απο κεινες τις καταστασεις που παντοτε
μας κυνηγανε, για οποιοδηποτε μερος και αν εγκαταλειψουμε. Στα γραφω ανακα-
τωμενα, το ξερω. Παντως αυτα τα λιγα για αποφε. Λιγα, αλλα ικανα να σου κα-
νουνε «τον βιον αβιωτον»... Σ αυτα ας προστεθει οτι ο φιλος σου ο Νικος ο Κα-
χιτσης δουλευει κανονικο οχταωρο, με πειθαρχια προς ολες τις εθιμοτυπιες της
δουλειας, και οτι η δουλεια που κανω, καθε αλλο παρα ειναι γραψιμο. Και παλι
καλα ομως, γιατι στην αρχη δουλευα λογιστης (κατι που απεχθανουμαι απο κορυ-
φης μεχρι ονυχων), ενω τωρα δουλευω σ ενα διεθνες βιβλιοπωλειο, ασσος στη
δουλεια αυτη, ομολογουμενως. Αλλα ξερεις ο ερωτας μου ποιος ειναι. Κατα βαθος,
σου εξομολογουμαι, γιατι εισαι πια επιστηθιος φιλος για μενα, σου εξομολογουμαι
οτι ακριβως δεν ξερω «τι θελω». Οπου και να παω, οτι και να κανω, ολο και
κατι λειπει, ολο και κατι ειναι στραβο, και ολο κακιζω τον εαυτο μου για το ενα
και για το αλλοπραμα. (... ..) Θα μου κανεις μεγαλη χαρη, και θα το θεω-

(*) Και πραγματι : Ορισμενες καταστασεις της Αφρικης, τις νοσταλγω τωρα με ενα
ειδος παρανοιας.

ργισω μεγαλη χειρονομια εκ μερους σου, α ν δ ε ν α ν α κ ο ι ν ω σ ε ι ς τα οσα σου γραφω ΣΕ ΚΑΝΕΝΑΝ. Παρε με οπως θελεις, αλλα πολυ φοβμαι οτι ανθρωποι σαν κι εμας γελοιοποιουνται στα ματια των πολλων, περνουνται για τρελλοι, κ.λπ. Αλλα διατηρω ακομα τη στοιχειωδη συνεση να μη θελω να με κρινουν με τετοια επιπολαιότητα.

Ναι, εμιαστε γεροι 33 ετων ! Φοβμαι οτι αρχισαμε να εμιαστε απο παλιότερα ! Θα γραφω αποψε κιολας στον Πανος Ιντάρες (προφερε το «Ινταρες» με αμερικανικη προφορα...). Ειναι κι αυτος ανθρωπος με πολλες ευαισθησιες και αghσυχιες, και αυτο μου δινει το ιδιο κουραγιο που μου δινουν οι δικες σου. Αει στο διαολο, ενα με παρηγορει, οτι τουλαχιστον ανθρωποι σαν κι εμας ειναι αληθινοι ανθρωποι. Κατ αυτο διαφερομε απο τα χτηνη. Παρε και τους Αμερικανους που αυτοθεοποιουνται με το να αγορασουνε (με δοσεις θεβαια) ενα «τελεβιζιο» και μια... «ρεφριτζερα», και που, οταν πας να τους ξεστομισεις τα αισθηματα σου, σου λανε μ' ενα στομα : «Nick, don't tel me your problems». Σκεφου τα χτηνη ! Σκεφου τι Ψαρια της θαλασσας ειναι !

Τελευταια εμαθα πληροφοριες περι Χαριλαου Ακρατοπουλου. Εχει γινει σωστο χτηνος, και μοιαζει με προϊστορικο ανθρωπο της λιθινης εποχης, απο το παχος ! Μονο οι προδεεις του λειπουνε (...). Θα θυμασαι το αμιμητο εκεινο, που, προκειμενου να παει στην Αφρικη, του επεστησα την προσοχη «να μην τα μπλεξει» με καμμια μαυρη. Οποτε ο Χαριλαος ανεφωνησε : «Καλλιτερα, θα κανουμε και ριγωτα παιδια !». Ένωωντας οτι θα εχουνε στο σωμα τους ραδδωσεις μαυρες και ασπρες, οπως οι ξεδρες... Και ομως αγαπητε μου, η ουσια ειναι οτι ο Χαριλαος κατεχεται απο τα ιδια απαισια συμπλεγματα. Ειναι χοντρος απ εξω, αλλα απο μεσα εχει χαρακτηρα και αισθηματα καταλευκα. Αντιδρασεις δικης του κατασκευης ειναι ολα αυτα που κανει. Μην ξεχνας αλλωστε τον κυνισμο το δικο μας. (...). Γραψε π ο λ λ α και γρηγορα, οχι σε 5 μηνες.

Αν ρωτας για τον καιρο, αρχισε το κρυο... Τότε μου θυμιζει το ταγκο : «Στ αμπαζουρ το θαλασσι απο κατω, μ' ενα τσιγαρακι αghνο μυρωδατο...».

Σε φιλω

Νικος

Σημειωση

Ο Καχτιτσης ειχε στην Πατρα μερικους στενους φιλους και μαζι τους αλληλογραφουσε σε ολοτελα ιδιωτικο επιπεδο. Απ αυτα τα γραμματα του λοιπον μαθαινουμε πιο πολυ τον ανθρωπο Καχτιτση και το συγγραφεα στις ριζες του. Ο Παναγιωτης Παπανδροπουλος, δημοσιογραφος με γερη καλλιτερεια και λεπτοτητα ηθους (χαρακτηριστικα συγγενικα του Καχτιτση), ηταν ενας απ αυτους. Τον ευχαριστω κι απο δω για την ευγενικη παραχωρηση των δυο γραμματος με τον τοσο εντονα προσωπικο χαρακτηρα (πραγμα που εκανε αναγκαστικο να παραλειφθουν μερικες φρασεις). Απο τετοια γραφτα φαινεται πιο καλα ο ανθρωπος. Και οι φιλοι του Καχτιτση πρεπει να δεχτουν το γεγονος πως ο προσωπικος τους φιλος ηταν προσωπικος φιλος πολλων (και διαφορων) ανθρωπων.

Σ. Α. Σ.